

liegt verhältnismässig isoliert am Rande der offenen See auf der SE-Seite der Porkala-Landzunge. Dort sah ich während diesen Beobachtungen insgesamt 32 ziehende Zwergmöwen, davon 3 Jungvögel. 10 km WSW-wärts von den Mickelskären liegt die Vogelstationsinsel Porkala Rönnskär, von einem verhältnismässig dichten Schärensaum gegen das Meer geschützt. Die Zwergmöwe wird aber nicht als Herbstzügler bei Rönnskär beobachtet, obwohl der Herbstzug dort meistens unter Dauerbeobachtung steht. Bei den Mickelskären flogen die Zwergmöwen nach SSW oder SW, d.h. in die Richtung des offenen Meeres ausserhalb von Rönnskär. Dies erklärt, warum kein Zwergmowenzug auf Rönnskär gesehen wird.

Die zeitliche Verteilung des beobachteten Spätherbstzuges der Zwergmöwe erhellt aus dem Diagramm. Als Beobachtungstage werden diejenigen Tage bezeichnet, an denen ich mich mindestens von Sonnenaufgang bis etwa 12 Uhr auf den Mickelskären oder in ihrer unmittelbaren Nähe aufhielt. Sämtliche 32 Zwerg-

On the interspecific aggressiveness of the Black-throated Diver *Gavia arctica*

ALPI PYNNÖNEN

LEHTONEN (Ann. Zool. Fenn. 7, 1970) suggests in his study of the biology of the Black-throated Diver that its alleged hostility towards other species is based on erroneous observations. Yet I have noted five cases of Black-throated Divers' pursuing of merganser broods; in two instances the diver indeed caught one of the young. I shall describe these two observations made at Konnevesi, eastern Finland.

On 17 August, 1950, in shallow water, a Black-throated Diver suddenly appeared from below the surface right in the middle of a brood of Red-breasted Mergansers. It attacked one of the young which, however, escaped by swimming some 200 m to the shore where it hid. After half an hour it finally rejoined the brood.

On 1 August, 1958, as I was standing on the shore, a brood of Red-breasted Mergansers swam right in front of me. When the mother bird noticed me, the brood fled hurriedly running on the surface towards open water. I turned to the forest but again heard the splashing sound of the young running on the water. Inferring that they were coming back I hurried to the shore. The brood was there but behind them one of the young, apparently dead, was floating on the surface and, a short distance from it, a Black-throated Diver was just emerging from below the surface. I fetched the duckling and it was still warm with a small wound in the belly. I did not see the actual killing.

möwenbeobachtungen stammen von solchen Tagen. Da aber die aktive Beobachtungszeit durchschnittlich nur ein Drittel jedes Beobachtungsformittags umfasst, ist die durchschnittliche tägliche Zugintensität der Zwergmöwe bei den Mickelskären etwa dreimal grösser als die beobachtete. Die Vögel wurden fast immer mit blossem Auge entdeckt. Keine dieser ziehenden Zwergmöwen passierte später als 10.40 Uhr.

Selostus: Pikkulokin myöhäissyysisestä muutosta Suomenlahdella.

Pikkulokki muuttaa lokakuun alussa ja puolivälissä säännöllisesti pitkin Suomenlahden ulappaa. Navakassa itä- tai eteläpuolella linnut ajautuvat Porkkalan kaakoissaariston uloimpien luotojen lähetyville. Porkkalan Rönnskärin pikkulokit ohittavat ilmeisesti havaintoetäisyyden ulkopuolelta. Kuva esittää havaintoja Kirkkonummen Mikonkariilta 1968—71 (neliöt = vanhat yksilöt, kolmiot = nuoret yksilöt, alina havaintopäivien jakaantuminen).

It may be noted that in neither case had the diver any young of its own nearby. They were therefore not defending their young but simply being aggressive. In view of LEHTONEN's observations it must be admitted that all Black-throated Divers are not as aggressive as the two that I observed.

LEHTONEN mentions that on their territory the young of the Black-throated Divers have no enemies but man and the pike. I believe that this has been true until recently. In the past few years gulls have increased their numbers while their normal food, fish, have been on the decline. Consequently it seems that gulls have turned to new kinds of food, including the young of the diver. For example, on 14 July, 1968, I observed a Lesser Black-backed Gull *Larus fuscus* on Lake Keitele trying to attack the young of a pair of Black-throated Divers. The parents were lying side by side with the young one in between. Their necks and bills were pointed upwards, as if prepared to fend off the intruder. The gull did not come to a bill-to-bill fight but stayed for a while a metre or so above the divers' bills and finally retreated.

Selostus: Havaintoja kuikan aggressiivisesta käyttäytymisestä muita lajeja kohtaan.

Kirjoittaja on useita kertoja havainnut kuikan hätyyttelevän tukkakoskelopoikueita. Kahdessa

tapauksessa on seurauksena ollut todellinen hyökkäys, joista toinen koitui tukkakoskelon poikasen kuolemaksi.

Aikaisemmin ei kuikalla ole ihmisen ja

hauen lisäksi ollut muita vihollisia. Lokkien viime vuosina lisääntyttä on niistä mahdollisesti tullut kuikan poikasille uusi uhka. Tähän viittaava havainto kuvataan kirjoituksessa.

Kesykyhyhyn pesimisestä Suomessa talvella 1970—71

MARTTI SOIKKELI

Suomen leveysasteilla vuodenaajat rytmittävät lintujen pesintää siten, että lähes kaikki lajit munivat keväällä tai kesällä. Luonnonvaraisista linnuistamme vain käpylinnut aloittavat pesintänsä jo helmi—maaliskuussa.

Kesykyhyhyllä pesintäkausi on pitkä ja vuosittain se munii 2—3 pesyettä. Muninta alkaa useimmiten maaliskuussa, mutta tammikuultaakin tunnetaan Suomesta kaksi pesälöytöä, molemmat talvelta 1949 (v. HAARTMAN, HILDÉN, LINKOLA, SUOMALAINEN & TENOVUO 1963—66: *Pobjolan linnut värikuvin I*).

Tammikuussa 1971 tavattiin useita kesykyhyhyn munapesiä Etelä-Suomessa. Tietooni on tullut yht. 13 pesää 4 paikkakunnalta. Useimmat tiedot on saatu sanomalehdessä esitetyn tiedustelun avulla. Poikasja kuoriutui vain kahdessa pesässä, mutta nekin kuolivat. Miksi kesykyhyhkyt alkoivat pesiä jo talvella?

Pesintähavainnot

Jokioinen, Fiskarsin tehtaat: 3 pesää.

Kaksi pesää löydettiin 28.1. Toiseen munittiin rikkoutuneen tilalle uusi muna 3—8.2. ja toiseen 28.1.—1.2. Toista haudottiin tuloksetta helmikuun lopulle asti.

Kolmannessa pesässä, joka löydettiin 3.2., kuoriutui kaksi poikasta 5—8.2. Yksi poikanen kuoli 10—11.2., toinen 19—23.2. (havainnot teki Sulo Salminen).

Helsinki: yht. 7 pesää.

Jo 5.12. löydettiin Siltasaaresta 2 munan pesä, jota haudottiin 20.12. asti, jolloin pesä peityi lumeen. Samalla paikalla oli tammikuussa uusi pesä.

Muut neljä pesää löydettiin 20—31.1. ja yksi vielä 24.3. (Erna Buss, hra Huhtanen, Tapani Kuivanen, Olli Raani ja Esko Vääriskoski). Eräässä pesässä kuoriutui n. 8.2. kaksi poikasta, joista toinen eli n. 2 viikkoa ja toinenkin kuoli öisen lumisateen peittämänä 25—26.2.

Tampere: 1 pesä.

26.1. 2 muna ja lintu pesällä (Aamulehti).
Turku: 2 pesää.

Munat 25.1. pesässä, 28.1. rikkinäisinä pesän vieressä. Toinen muna aivan tuore. Samaan aikaan toisen pesän vieressä särkynyt muna sisällään 2,8 g ilman ruskuista painanut sikiö (Mikko Jokinen & M. S.).

Useimmat pesät on löydetty siis tammikuun viimeisellä kolmanneksella. Pesissä, joissa kuo-

riutui poikasja (Jokioinen, Helsinki), muninta on kuoriutumisaikojen ja haudonta-ajan (17 vrk) avulla laskien alkanut jo n. 12.1. Useimmat munat lienee löytymisaikajodasta päätellen munittu 20—25.1., mutta ainakin kolmeen pesään munittiin vielä tammi—helmikuun taitteessa.

Munia oli viidessä pesässä 1 ja kahdeksassa 2.

Miksi jo talvella?

Lintujen pesintäkautta kontrolloivat sekä sisäiset että ulkoiset tekijät. Fysiologinen rytmi ei ole kokonaan ulkoisista tekijöistä riippuvainen, vaan osaksi itsenäinen, ja se sallii vain tiettyinä aikoina pesinnän käynnistymisen ulkoisten tekijöiden, lähinnä ravinnon, valon ja lämpötilan vaikutuksesta.

Joulukuun 1970 keskilämpötila oli Lounais-Suomessa 0,5—1,0°C normaalia korkeampi. Kuun keskivaiheilla oli joitakin lämpimiä päiviä, mutta kuun viimeinen kolmannes oli normaalia kylmempi samoin kuin oli tammikuun 1971 alkukin. Tammikuun 7—8. pv:n tienoilla keskilämpötilat kohosivat maan eteläosissa nollan yläpuolelle. Poikkeukselliset huippulämpötilat, Lounais-Suomessa yleensä +4...6°C, mitattiin 10—11.1. Sää jatkui lämpimänä aivan kuun viimeisiin päiviin asti, ja kuun keskilämpötila oli 4—4,5°C normaalia korkeampi (Ilmatieteen laitos 1970, 1971: Kuukausikatsaus Suomen ilmastoon).

Vuosien väliset valomäärän erot tiettyinä vuodenaikana riippuvat ennen kaikkea pilvisyydestä. Joulukuussa 1970 pilvisuus oli Etelä-Suomessa jokseenkin normaali, samoin tammikuussa 1971. Tammikuun kylminä alkupäivinä Etelä-Suomessa oli kolme aurinkoista päivää. Lämpimien päivien aikaan sää oli 11.1. Etelä-Suomessa aurinkoinen ja vielä kahtena seuraavanakin päivänä aurinko paistoi mm. Tikkurilassa 2,0 ja 0,4 t ja Jokioisissa 1,4 ja 4,4 t. Tämän jälkeen päivänpaistetta saatiin hiukan 17. pnä ja sitten vasta kuun lopussa sään kylmettyä (Ilmatieteen laitos op.c.).

Tammikuun alussa Etelä-Suomessa oli lunta, joka kuitenkin sään lämmettyä suli pois.

Linnun munasolun ja munan kehittyminen kestää useita vuorokausia. Koska eräisiin pesiin munittiin jo n. 12.1., munien kehittymisen on täytynyt alkaa useita päiviä aikaisemmin. Läm-